

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

NIBIO RAPPORT | NIBIO REPORT

VOL.: 1, NR.: 77, 2015

Naturtypekartlegging av Grossvollen, Flora i Selbu kommune

Gnr/bnr 112/3, Flora. Selbu kommune, Sør-Trøndelag

SYNNØVE NORDAL GRENNE
NIBIO, KVITHAMAR

NATURTYPEKARTLEGGING AV GROSSVOLLEN, FLORA I SELBU KOMMUNE

FORFATTER(E)/AUTHOR(S)

SYNNØVE NORDAL GRENNE

DATO/DATE:	RAPPORT NR./ REPORT NO.:	TILGJENGELIGHET/AVAILABILITY:	PROSJEKT NR./PROJECT NO.:	SAKSNR./ARCHIVE NO.:
22.12.2015	1/77/2015	Åpen	10090	2015/1598
ISBN-NR./ISBN-NO:	ISBN DIGITAL VERSION/ ISBN DIGITAL VERSION:	ISSN-NR./ISSN-NO:	ANTALL SIDER/ NO. OF PAGES:	ANTALL VEDLEGG/ NO. OF APPENDICES:
978-82-17-01539-0		ISSN 2464-1162	22	0

OPPDRAGSGIVER/EMPLOYER:

Terje Aune

KONTAKTPERSON/CONTACT PERSON:

Gry Tveten Aune og Arild Aune

STIKKORD/KEYWORDS:

Slåttemark, naturbeitemark, utvalgt naturtype,

FAGOMRÅDE/FIELD OF WORK:

Avdeling for Kulturlandskap og biomangfold

SAMMENDRAG/SUMMARY:

Denne rapporten presenterer naturtypekartlegging og verdisetting av naturtyper på setervollen Grossvollen i Flora i Selbu kommune, Sør-Trøndelag fylke, på oppdrag fra grunneier og fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

LAND/COUNTRY: Norge
FYLKE/COUNTY: Sør-Trøndelag
KOMMUNE/MUNICIPALITY: Selbu
STED/LOKALITET: Grossvollen

GODKJENT /APPROVED

Knut Anders Hovstad

KNUT ANDERS HOVSTAD

PROSJEKTLEDER /PROJECT LEADER

Synnøve Nordal Grenne

SYNNØVE NORDAL GRENNE

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

FORORD

Denne rapporten presenterer naturtypekartlegging og verdisetting av naturtyper på setervollen Grossvollen i Flora, Selbu kommune, Sør-Trøndelag fylke, på oppdrag fra grunneier og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag.

Takk til grunneiere Terje og Anne Lise Aune og brukere Arild og Gry Tveten Aune for befarings på lokaliteten og verdifull informasjon til prosjektet.

Kvithamar, 22.12.2015

Synnøve Nordal Grenne

Synnøve Nordal Grenne

INNHold

1. INNLEDNING	5
1.1 Slåttemark	5
1.2 Naturbeitemark	5
2. METODE	7
3. NATURTYPEBESKRIVELSER FOR GROSSVOLLEN	8
3.1 Slåttemark	10
3.2 Områdebeskrivelse	11
3.3 Naturbeitemark	16
3.4 Områdebeskrivelse	17
4. KILDER	22

1. INNLEDNING

1.1 Slåttemark

Definisjon

Med slåttemark menes åpen eller svært spredt tresatt semi-naturlig eng med vegetasjon som er betinget av tradisjonell slått, og som fortsatt bærer preg av dette. Slåttemark forekommer både i innmark og utmark. Kantsoner betinget av slått er inkludert i typen. Tidligere utgjorde særlig utmarks- og skrapslåttearealet svært store arealer her til lands, og rester av slåttemarksflora finnes i dag derfor i alle fylker.

Slåttemarkene er ofte overflatelyddet men ikke oppdyrket (pløyd) eller tilsådd i seinere tid, og ikke gjødslet eller sprøytet på moderne vis. Slått er og har vært viktigste hevdform, og utføres seint, det vil si etter at majoriteten av planter har blomstret og satt frø. Slåttemarkene blir eller ble gjerne høstbeitet og dels også vårbeitet. Slåttemarkene er formet av mer eller mindre kontinuerlig ekstensiv bruk gjennom lang tid, ofte hundrer av år. Slåttenga er ofte artsrik, med stedeodne urter og gras, starr, siv m.m. som fordeler seg jevnt utover. Det er vanlig med lyselskende, konkurransesvake og tråkkømfintlige arter, samt arter med lavt vekstpunkt som raskt evner å vokse til etter slått.

Hvorfor naturtypen er viktig

Naturtypen slåttemark er truet i Norge, og har status som utvalgt naturtype etter forskrift hjemlet i naturmangfoldloven. I Norsk rødliste for naturtyper 2011 har naturtypen slåttemark (=slåtteeng) med alle grunnundertyper fått truethetskategori sterkt truet (EN). I 2009 fikk naturtypen slåttemark egen handlingsplan (Direktoratet for naturforvaltning 2009). Naturtypen kan ha et høyt antall rødlistearter, særlig blant sopp, insekter og karplanter. Ut fra erfaringstall med oppfølging av handlingsplan for slåttemark antar en at det kun finnes om lag 12-15 000 dekar med artsrik slåttemark i verdiklassene A- og B i Norge (Svalheim 2012).

Trusler/sårbarhet

Slåtteeng trues først og fremst fordi slått av semi-naturlig slåtteeng har opphørt som driftsform i dagens landbruk. De fleste lokalitetene trues derfor av opphør av drift med påfølgende gjengroing. Også skogplanting, utbygging, oppdyrking, gjødsling, tidligere slåttetidspunkt enn før, beite som skjøtsel i stedet for slått og andre faktorer truer gjenværende slåtteenger.

1.2 Naturbeitemark

Definisjon

Naturbeitemark er gras- og urtedominert semi-naturlig eng som er betinget av husdyrbeite, eller som fortsatt bærer tydelig preg av beite. Spredte busker og trær kan inngå.

Naturbeitemark er lysåpen grasmark med langvarig hevd i form av husdyrbeite, både sau, geit, storfe og hest. Utseendemessig karakteriseres typen av lavvokst vegetasjon dominert av urter og gras. Trær og busker forekommer spredt, til forskjell fra slåttemark der disse mangler. Marka er

gjerner mer ujevn enn i slåttemark. Steiner, grunnlendte partier og bergknauser er også nokså vanlig. Typisk for beitemark er dominans av beite- og tråkkresistente gras og arter som ikke spises fordi de er giftige, tornete, smaker vondt eller inneholder mye silikat. Naturbeitemark har få nitrofile arter, men spredt kan noe næringskrevende og tråkktolerante arter forekomme. Karakteristisk er også forekomst beitemarksopp om høsten.

Hvorfor naturtypen er viktig

Naturbeitemark er en artsrik naturtype med høy andel habitatspesialister. Naturtypen er vidt utbredt, men artsrik, ugjødslet beitemark i god hevd går tilbake som følge av endringer i landbruket. Naturbeitemark har høy andel rødlistearter i ulike organismegrupper, særlig karplanter, beitemarksopp og insekter, og de viktigste arealene kan ha høye konsentrasjoner av rødlistearter (hotspot for rødlistearter). Mange arter har hovedtyngden av sine forekomster innenfor denne naturtypen.

Trusler/sårbarhet

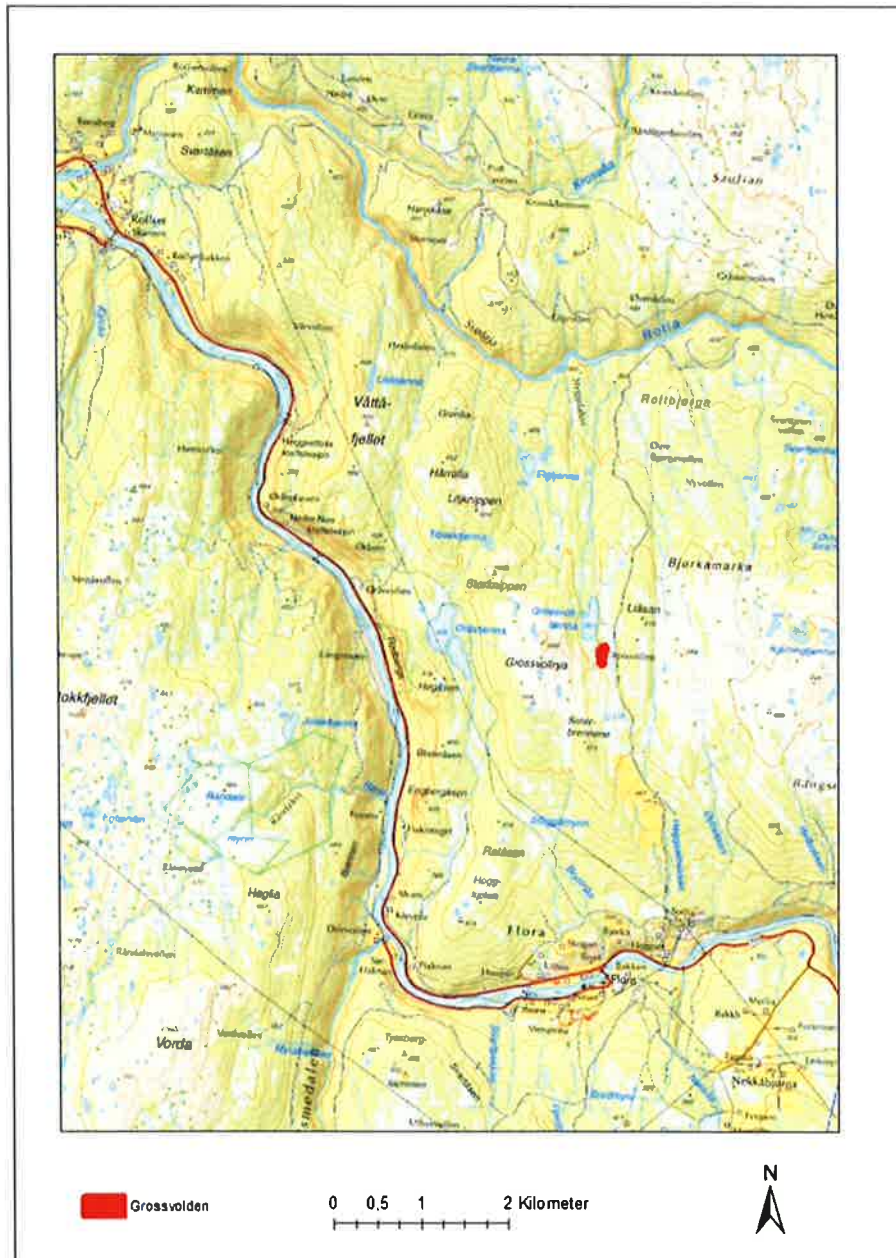
Gjengroing etter opphør av bruk eller intensivert drift med gjødsling og pløying har redusert arealet. Typen er også utsatt for nedbygging. På bakgrunn av dette er kulturmarkseng som helhet vurdert som sårbar (VU) i Norsk rødliste for naturtyper 2011.

2. METODE

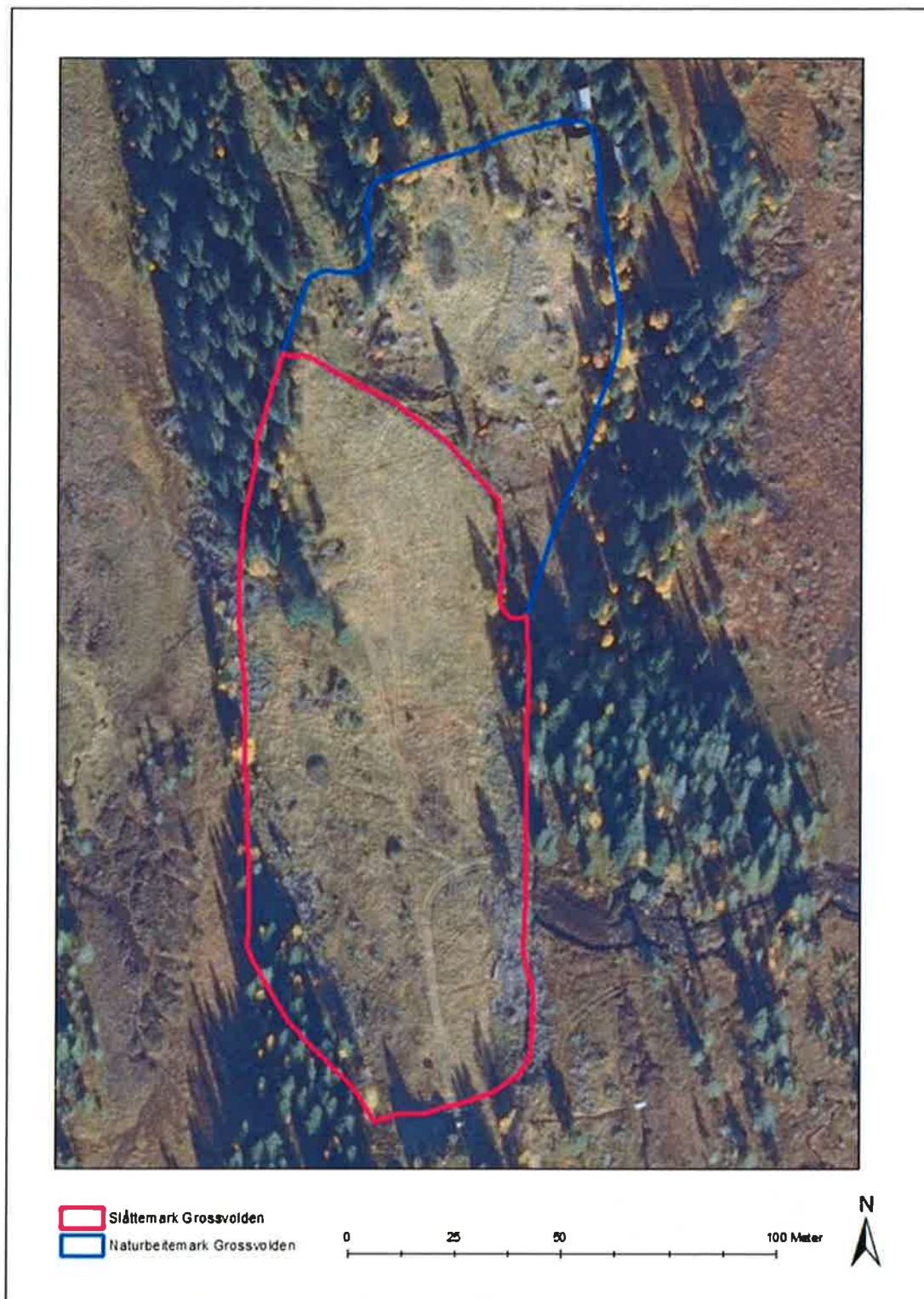
Naturtypebeskrivelsen er utarbeidet i henhold til mal tilsendt fra Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Naturtypene klassifiseres og beskrives i henhold til DN håndbok 13 (revidert versjon 2007). Aktuelle grunntyper i henhold til NiN 2.0 er angitt (Halvorsen et.al. 2015). Verdisettingen og vektningen av ulike parametre for naturtyper følger Miljødirektoratets utkast til faktaark for kulturmark fra 2015 (upublisert, Miljødirektoratet).

3. NATURTYPEBESKRIVELSER FOR GROSSVOLLEN

Lokaliteten Grossvollen ligger i Selbu kommune, ca. 4 km fra Flora sentrum og omtrent 3 km vest for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark (figur 1 og 2).

Figur 1: Oversikt over lokaliteten Grossvollen inntegnet med rødt. Topografisk kart. Kartgrunnlag: Norge digitalt

Figur 2. Detaljbilde av Grossvolden med naturtyper. Ortofoto fra 2012. Kartgrunnlag: Norge digitalt

3.1 Slåttemark

ID: Ny

Områdenavn: Grossvollen

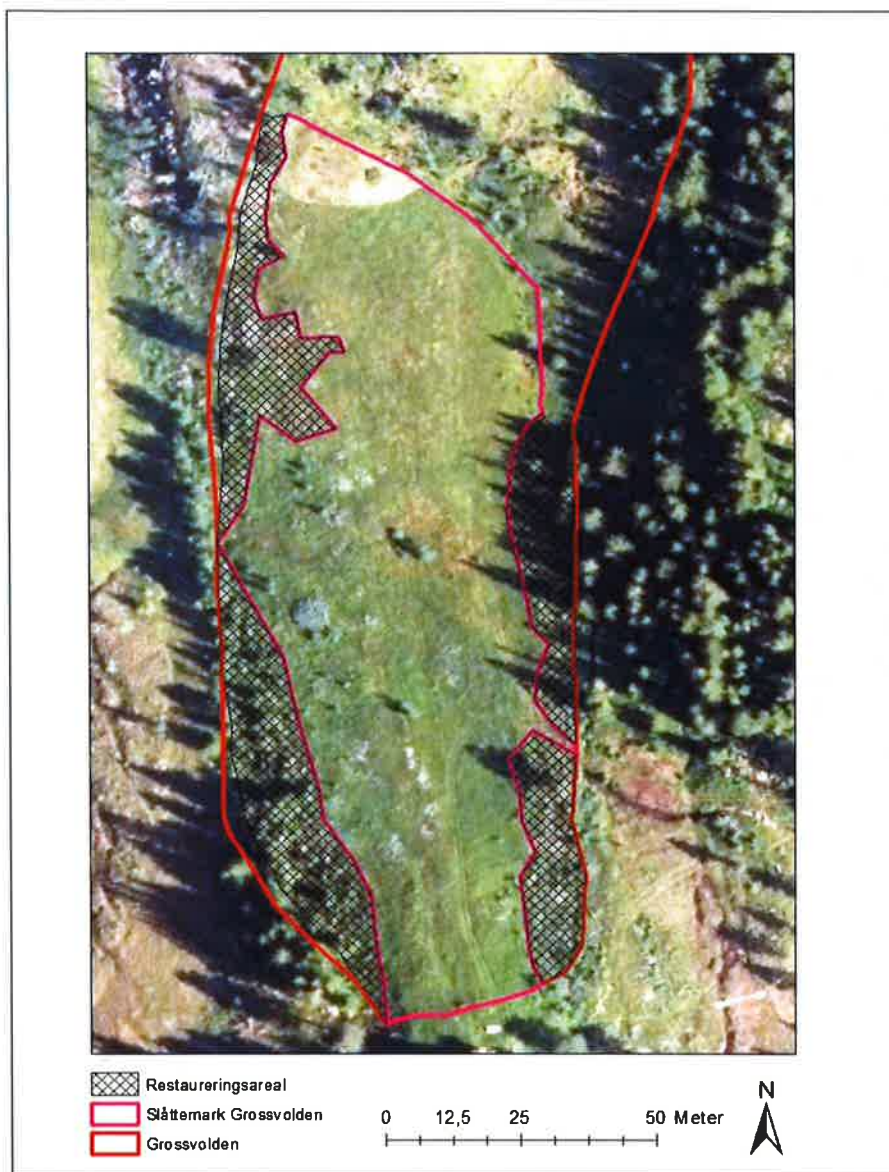
Naturtype: Slåttemark, DO1

Verdisetting: Verdi B, sterk

Areal: 6,9 da.

Registreringsdato: 06.07.2015

Stedkvalitet/avgreningspresisjon: <20 meter

Figur 3. Grossvollen, avgrensning av slåttemark. Den sørligste delen av slåttemarka heller mot nord, mens den nordligste delen er ei slett slåttemark. Areal som kan restaureres vises som skraverte område. Kartgrunnlag: Ortofoto fra 2014. Norge digital

3.2 Områdebeskrivelse

Innledning

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO Kvithamar ved Synnøve Nordal Grenne, og er en kartlegging av naturtyper innenfor en setervoll-lokalitet ved Flora i Selbu kommune, på oppdrag fra grunneier og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag (figur 3). Befaring av området ble gjennomført sammen med grunneier den 06.07.2015. Opplysninger om driftshistorien, dagens bruk og bilder fra grunneier er også lagt til grunn for kartleggingen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten Grossvollen ligger i Selbu kommune, ca. 4 km fra Flora sentrum og omtrent 3 km vest for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Grossvollen ligger på ca. 500 m.o.h. Området befinner seg i både i klart oseanisk (O2) og i svakt oseanisk (O1) vegetasjonsseksjoner, i nordboreal sone. Sonen domineres av bjørkeskog, ofte kalt subalpin bjørkeskog, og lavvokst glissen barskog.

Jordvannsmyrer dekker store arealer. Øvre grense for nordboreal sone er satt ved den klimatiske skoggrensen. Sonen har fra gammelt av vært et hovedområde for seterbruk (Moen 1998).

Lokaliteten ligger i et myrlendt område, men selve vollen ligger som på en morenerygg. Den sørligste delen av vollen har topografisk slak helning mot nord, mens den nordligste delen flater ut i ei slette. Det er noen fuktigere parti på sletta, mens den sørlige delen har tørrere parti. En bekk renner gjennom det laveste partiet på vollen i nord og ut i Grossvolltjønnna i nord-vest. Dette gjør at det er fuktige parti rundt bekken (figur 4 og 5). Det er noe barskog som omkranser vollen både i nord-vest, sør og øst. Det siste året er det blitt hogd i området mot nordvest. Det ligger ei hytte med tilhørende plen i grensen på lokaliteten i sør.

Geologisk ligger lokaliteten i Trondheimsfeltet. Belter med grønnstein og grønnskifer er karakteristisk for denne regionen. Dette er bergarter som gir næringsrik jord. Berggrunnen består ellers av glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein, amfibolitt. Området er dekket av et tynt lag av morenemateriale (<http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Naturtypen er D01-Slåttemark, med utforming D0104 Frisk fattigeng- 50%, D0401 Fuktig fattigeng- 30% og D0107 Frisk/tørr middels baserik eng- 20%. Grunntyper etter NiN 2.0 er T32-C-2 Kalkfattig eng med klart hevdpreg, T32-C-4 Intermediær eng med klart hevdpreg og T 32- C-20 Svakt kalkrik eng med klart hevdpreg. Vegetasjonstype (etter Fremstad 1997) er hovedsakelig G4 Frisk fattigeng, Engkvein-Rødsvingel-gulaks-eng. Det er også innslag av G8 Frisk/tørr middels baserik eng og i fuktige parti på sletten innslag av G1 fuktig fattigeng.

Artsmangfold

Forholdsvis artsrik slåttemark med både frisk og fuktig eng (figur 6). Forholdsvis jevn slåttemarkstruktur og lavt, åpent feltsjikt med noe strø i botnen. Arter som inngår i den friske /tørre delen er gulaks, engkvein, engfrytle, sølvbunke, bleikstarr, harerug, engsyre, gulstarr, engsoleie, hvitbladtistel, prestekrage, beitesveve, grasstjerneblom, tveskjeggveronika, småengkall,

tepperot, ryllik, skogstjerne, kvitveis, myrfiol, skogstorkenebb, nyseryllik, tepperot, småmarimjelle, blåbær, timotei, vier sp., tyttebær, blokkebær, tyrihjelm, hvitkløver, marikåpe, bjørk, gullris, skogmarihand, maiblom, geitrams, vanlig nattfiol sp., marinøkkel, rogn, karve, selje, setergråurt, blåknapp, fjelltistel, enghumbleblom, hvitmaure.

På sletta med flatere og fuktigere partier vokser slåttestarr, gråstarr, fjelltimotei, engkvein, sølvbunke, gulaks, engfiol, kornstarr, beitesveve, bjønnskjegg, engfrytle, grasstjerneblom, prestekrage, ryllik, blåknapp, skjermesveve, finnskjegg, smyle, småengkall, skogmarihand, engrapp, markrapp, vier sp., hvitkløver, hvitbladtistel. Totalt 50 slåttemarksarter ble registrert (Som definert i Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker).

Bruk, tilstand og påvirkning

Seterbruken i området har vært meget omfattende og går i hvert fall tilbake til 1600-tallet og frem til omkring ca. 1960. I Selbuboka "Selbu i fortid og nåtid" bind 5 (s. 559) står det at "Ustigarden (112/3 - Nå "Tuset") hadde 50 lass høy på heimjord og 60 lass på utslåttene." Videre står det at "Gården hadde seter sammen med Nordigarden Tuset, fem i tallet" En av disse var da Grossvollen. Ingen av de andre setrene er åpne eller i bruk i dag, så muligens var dette den største av dem. "Så tidlig som i 1723 nevnes seter på Tuset" (<http://selbuboka.no/>).

Det ble slått på Grossvollen til ut på 50-tallet. Da var det full setring med bl. a. geiter, sau og kyr. Da setringen ble avsluttet ble vollen beitet av krøtter og sau fram til 60-tallet. Etter dette ble vollen beitet med bare sau fram til slutten av 60-tallet. Beitedyrene var ikke gjerdet inn, og gikk løs i hele området. I 1965 var det bjørn på setra som tok mye sau. Etter dette ble beitinga trappet ned og avsluttet noen år etter. Da var sauene kun nede på gården rundt husene. Drifta med sau ble avsluttet på gården på starten av 80-tallet. Etter dette har det ikke vært dyr på gården før Gry Tveten Aune og Arild Aune begynte å ta i bruk Grossvollen til hestebeite i 2004 (Gry Tveten Aune, pers. medd.).

Grossvollen har gammel slåttemark som bærer preg av ekstensiv skjøtsel og fravær av gjødsel over lang tid. Vollen har ikke vært gjødslet med kunstgjødsel og ikke gjødslet med husdyrgjødsel i nyere tid. Det ble mottatt SMIL-tilskudd fra kommunen i 2004. Da ble det ryddet en del kratt og gjengrodd areal. Deler av vollen er beitet med hester om høsten etter slått. Hvert år siden 2012 har 1-2 mål av vollen blitt slått og graset har blitt tørket til høy. I 2015 ble omtrent halve slåttemarka slått.

Fremmede arter

Ingen

Kulturminner

Gamle hustufter, en gammel ferdselvei går gjennom vollen

Skjøtsel og hensyn

Slått: Setervollen har vært utsatt for gjengroing etter at seterdrifta opphørte ut på 1950-tallet. Vollen ble beitet av krøtter og etter hvert bare sau til slutten av 1960-tallet. Skjøtselen av slåttemarka ble tatt opp igjen i 2004 da det ble ryddet en del kratt og gjengrodd areal. Hvert år siden 2012 har 1-2 mål av vollen blitt slått og graset har blitt tørket til høy. I 2015 ble omtrent halve slåttemarka slått. Det er viktig at dagens hevd videreføres, dvs. slått med lett redskap én gang i året på sensommeren, etter ca. 20. juli for at artene skal rekke å sette frø. Graset bakketørkes, rakes og vendes, evt. hesjes før det fjernes. Dette for å opprettholde frømodning og frøspredning blant engartene på slåttemarka. Graset fra slåttan anvendes i dag som for til hester. Hvis det skulle oppstå tilfeller der graset av ulike grunner må kastes bør det ikke deponeres i kantsoner på enga, da dette gir gjødslingseffekt fra gras under nedbryting.

Restaurering: Kantsonen har etter driftsopphør spredt seg noe inn i enga. Noe skog og kratt er hugget ut senere år i en pågående restaurering fra bruker. Noe gjenstår, og kan med fordel hugges ut slik at lysmengden inn i enga øker. Økt solinnstråling vil redusere skyggesoner, minske utbredelsen med mose og gi økt artsmangfold i enga. I tillegg hindrer man at kantskog med nye lauvoppslag brer seg gradvis inn i enga, slik at de opprinnelige grensene for slåttemarka beholdes. For å unngå skader på undervegetasjonen anbefales rydding på frossen mark, dette gjelder særlig med tanke på kjøreskader ved bruk av traktor eller andre tunge landbruksmaskiner. Mindre busker og lauvoppslag kan også fjernes på sommeren når det er tørt og mye av biomasse er samlet i bladene. Ved evt. oppkomme av fremmede treslag bør disse fjernes. Ved hogst er det viktig at ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samlet og brent på egnede steder, og helst fraktet ut av området. Dette for å unngå unødig oppgjødsling. Ryddeavfall som ligger spredd utover vil kunne favorisere hurtigvoksende og konkurransesterke arter som er uønsket i vegetasjonen. Ved restaurering er det viktig å ikke inkludere mer areal enn det en klarer å følge opp med skjøtsel i ettertid. Er det mange delfelt som planlegges restaurert, kan det være fordelaktig å ta det trinnvis over flere sesonger. Det vil indikere hvor omfattende de ulike tiltakene er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong.

Helhetlig landskap

Ingen av de andre setrene i området er åpne eller i bruk i dag. Lokaliteten inngår derfor i mindre grad i et helhetlig kulturlandskap

Verdibegrunnelse

Sterk verdi B. Med utgangspunkt i fakta-ark fra Miljødirektoratet (2015) gis parameterne for slåttemark følgende vekting: Størrelse får høy vekting (areal over 1 da.), typevariasjon får høy vekting (antall grunntype i NiN), artsmangfold får lav-middels vekting, tilstand vurderes til middels (lite gjengroingspreg) og påvirkning gis middels (gode forekomster av slåttefaviserte arter, deler av arealet slås). Landskapsøkologi gis lav vekt på grunn av lang avstand til nærmeste verdifulle kulturmark. Det har vært opphør av slått på vollen i omtrent 50 år. Setervollen har derfor vært utsatt for gjengroing med trær og busker etter at seterdrifta opphørte. Slått som hevd er gjenopptatt på deler av arealet de siste årene. Med fortsatt slått som skjøtsel i årene framover har lokaliteten potensiale til å utvikle seg til en slåttemarkslokalitet med verdi A.

Figur 4. Grossvollen, slåttemark sett fra sør mot nord. Foto: Synnøve Nordal Grenne NIBIO 2015

Figur 5. Grossvollen, slåttemark sett fra nord mot sør. Foto: Synnøve Nordal Grenne. NIBIO 2015

Figur 6. Artsrik slåttemark på Grossvollen sørlige del, sett fra sør mot nord. Foto: Aune, privat 2012.

3.3 Naturbeitemark

ID: Ny

Områdenavn: Grossvollen

Naturtype: Naturbeitemark, DO4

Verdisetting: B

Areal: 4,7 da.

Registreringsdato: 06.07.2015

Stedkvalitet/avgrensingspresisjon: <20 meter

Figur 7. Naturbeitemark på Grossvollen, vist med blå grensestrek. Ortofoto fra 2014.

Kartgrunnlag: Norge digital

3.4 Områdebeskrivelse

Innledning

Områdebeskrivelsen er utarbeidet av NIBIO Kvithamar ved Synnøve Nordal Grenne og er en kartlegging av naturtyper innenfor en setervoll-lokalitet ved Flora i Selbu kommune, på oppdrag fra grunneier og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag. Befaring av området ble gjennomført sammen med grunneier den 06.07.2015. Opplysninger om driftshistorien, dagens bruk og bilder fra grunneier er også lagt til grunn for kartleggingen.

Beliggenhet og naturgrunnlag

Lokaliteten Grossvollen ligger i Selbu kommune, ca. 4 km fra Flora sentrum og omtrent 3 km vest for Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Grossvollen ligger på ca. 500 m.o.h. Vollen ligger med en topografisk slak helning mot nord. Området befinner seg i både i klart oseanisk (O2) og i svakt oseanisk (O1) vegetasjonssesksjoner, i nordboreal sone. Sonen domineres av bjørkeskog, ofte kalt subalpin bjørkeskog, og lavvokst glissen barskog. Jordvannsmyrer dekker store arealer. Øvre grense for nordboreal sone er satt ved den klimatiske skoggrensen. Sonen har fra gammelt av vært et hovedområde for seterbruk (Moen 1998).

Lokaliteten ligger i et myrlendt område, men søndre del av vollen ligger som på en morenerygg. En bekk renner gjennom det laveste partiet på vollen i nord og ut i Grossvolltjønna i nord-vest. Dette gjør at det er fuktige parti rundt bekken og tørrere parti på moreneryggen. Det er noe barskog som omkranser vollen både i nord-vest, sør og øst. Det siste året er det blitt hogd i området mot nordvest. Det ligger ei hytte med tilhørende plen i grensen på lokaliteten i sør og et seterhus i nord.

Geologisk ligger lokaliteten i Trondheimsfeltet. Belter med grønnstein og grønnskifer er karakteristisk for denne regionen. Dette er bergarter som gir næringsrik jord. Berggrunnen består ellers av glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein, amfibolitt. Området er dekket av et tynt lag av morenemateriale (<http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>).

Naturtyper, utforminger og vegetasjonstyper

Naturtypen er DO4- Naturbeitemark, med utforming DO404 Frisk fattigeng - 60 %, DO401 Fuktig fattigeng - 30 % og DO408 Frisk/tørr middels baserik eng - 10 %. Grunntyper etter NiN 2.0 er T32-C-3 Kalkfattig eng med klart hevdpreg, T32-C-3 Intermediær eng med mindre hevdpreg, T32-C-4 Intermediær eng med klart hevdpreg og T 32- C-20 Svakt kalkrik eng med klart hevdpreg. Vegetasjonstype (etter Fremstad 1997) er hovedsakelig G4 Frisk fattigeng, Engkvein-Rødsvingel-gulaks-eng. Det er også innslag av G8 Frisk/tørr middels baserik eng og i fuktige parti ved bekken innslag av G1 fuktig fattigeng (figur 7).

Artsmangfold

I det fuktige siget langs bekken i beitemarka vokser det m.a. blåknapp, myrhatt, enghumleblom, skogsnelle, soleihov, hvitbladtistel, bleikstarr, gulaks, skogstjerneblom, bjørk, løvetann, myrklegg. På de tørrere områdene opp fra bekkesiget og mot seterhuset i nord vokser det m.a. karve, hvitveis, gulaks, harerug, blåbær, engkvein, engsyre, hvitkløver, småengkall, tveskjeggveronika,

klengjemaure, bringebær, tyrihjel, fjelltimotei, engsoleie, marikåpe sp., ryllik, rødsvingel, hvitbladtistel, engrapp, markrapp, vanlig nattfiol, molte, skogmarihand, blåknapp, firkantperikum. I de gamle hustuftene etter seterhuset og sommerfjøset er det tette ansamlinger av tyrihjel, stornesle og bringebær.

Bruk, tilstand og påvirkning

Seterbruken i området har vært meget omfattende og går i hvert fall tilbake til 1600-tallet og frem til omkring ca. 1960. I Selbuboka "Selbu i fortid og nåtid" bind 5 (s. 559) står det at "Ustigarden (112/3 - Nå "Tuset") hadde 50 lass høy på heimjord og 60 lass på utslåttene." Videre står det at "Gården hadde seter sammen med Nordigarden Tuset, fem i tallet" En av disse var da Grossvollen. Ingen av de andre setrene er åpne eller i bruk i dag, så muligens var dette den største av dem. "Så tidlig som i 1723 nevnes seter på Tuset" (<http://selbuboka.no/>).

Det ble slått på Grossvollen til ut på 50-tallet (figur 8). Da var det full setring med bl. a. geiter, sau og kyr. Da setringen ble avsluttet ble vollen beitet av krøtter og sau fram til 60-tallet. Etter dette ble vollen beitet med bare sau fram til slutten av 60-tallet. Beitedyrene var ikke gjerdet inn, og gikk løs i hele området. I 1965 var det bjørn på setra som tok mye sau. Etter dette ble beitinga trappet ned og avsluttet noen år etter. Da var sauene kun nede på gården rundt husene. Det gamle seterhuset og sommerfjøset ble revet i 1976. Det ble bygd opp et nytt seterhus litt lenger sør på vollen. Drifta med sau ble avsluttet på starten av 80-tallet. Etter dette har det ikke vært dyr på gården før Gry Tveten Aune og Arild Aune begynte å ta i bruk Grossvollen til hestebeite i 2004 (Gry Tveten Aune, pers. medd.).

Den nordlige delen av Grossvollen har gammel beitemark som bærer preg av ekstensiv skjøtsel og fravær av gjødsel over lang tid. Beitemarka har ikke vært gjødslet med kunstgjødsel og ikke gjødslet med husdyrgjødsel i nyere tid. Det ble mottatt SMIL-tilskudd fra kommunen i 2004. Da ble det ryddet en del kratt og gjengrodd areal i beitemarka. Deler av beitemarka blir beitet av 2 hester i ca. 1 måned hver sommer. Det er fuktigere parti langs bekkesiget i beitemarka. Beitemarka ellers har tørrere parti (figur 9).

Fremmede arter

Ingen

Kulturminner

Gamle hustufter, en gammel ferdselvei går gjennom vollen

Skjøtsel og hensyn

Husdyrbeite bør videreføres og helst intensiveres noe for å unngå gjengroing av beitemarka. I de gamle hustuftene er det tette ansamlinger av tyrihjel, stornesle og bringebær. Disse bør slås bort (figur 11).

Restaurering: Kantsonen grenser mot skog og enkelte trær som «henger» inn i beitemarka kan gjerne hugges ut for å slippe inn mer lys her. For å unngå skader på undervegetasjonen anbefales rydding på frossen mark, dette gjelder særlig med tanke på kjøreskader ved bruk av traktor eller andre tunge landbruksmaskiner. Mindre busker som vierkratt og bjørkeris kan også fjernes om sommeren når det er tørt og mye av biomasse er samlet i bladene. Ved evt. oppkomme av fremmede treslag bør disse fjernes. Det ligger flere kvisthauger igjen i beitemarka etter rydding av kratt, disse bør fjernes. Ved hogst er det viktig at ryddeavfall, kvist, stubber og lignende blir samlet og brent på egnede steder, og helst fraktet ut av området. Ved restaurering er det viktig å ikke inkludere mer areal enn det en klarer å følge opp med skjøtsel i ettertid. Er det mange delfelt som planlegges restaurert, kan det være fordelaktig å ta det trinnvis over flere sesonger. Det vil indikere hvor omfattende de ulike tiltakene er, og hva en kan forvente å få gjennomført per sesong. Enkelte bjørketrær kan stå igjen i beitemarka etter rydding. Deler av naturbeitemarka som er slett kan etter rydding av busker og kratt være egna til slåttemark (figur 10).

Helhetlig landskap

Ingen av de andre setrene i området er åpne eller i bruk i dag. Lokaliteten inngår derfor i mindre grad i et helhetlig kulturlandskap

Verdibegrunnelse

Verdi B. Med utgangspunkt i fakta-ark fra Miljødirektoratet (2015) gis parameterne for naturbeitemark følgende vekting: Størrelse får høy vekting (areal over 2 da.), artsmangfold får lav-middels vekting, tilstand vurderes til middels (lite gjengroingspreg) og påvirkning gis middels (svært ekstensiv hevd). Landskapsøkologi gis lav vekt på grunn av lang avstand til nærmeste verdifulle kulturmark. Beitemarka har vært utsatt for gjengroing med trær og busker etter at seterdrifta opphørte. Beite som hevd er gjenopptatt på deler av arealet de siste årene. Med fortsatt beite som skjøtsel i årene framover har lokaliteten potensiale til å utvikle seg til en naturbeitemarks-lokalitet med verdi A.

Figur 8. Grossvollen nordlige del, sett fra sør mot nord-vest, først på 1950-tallet, med seterhuset og sommerfjøset. Foto: Aune, privat

Figur 9. Naturbeitemark på Grossvollen med det nye seterhuset i bakgrunnen. Foto: Synnøve Nordal Grenne. NIBIO 2015.

Figur 10. Naturbeitemark på Grossvollen med det nye seterhuset i bakgrunnen. Denne delen av naturbeitemarka kan restaureres til slåttemark ved fjerning av busker og kratt. Foto: Synnøve Nordal Grenne. NIBIO 2015

Figur 11. I de gamle hustuftene etter seterhuset og sommerfjøset er det tette ansamlinger av tyrihjelme, stornesle og bringebær. Dette bør slås bort. Foto: Synnøve Nordal Grenne. NIBIO 2015.

4. KILDER

Aune, Gry Tveten og Arild. Pers. medd. 2015

Direktoratet for naturforvaltning. 2001. Naturbase dokumentasjon, biologisk mangfold.

Direktoratet for naturforvaltning 2007. Kartlegging av naturtyper - Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13 2.utgave 2006 (oppdatert 2007)

Direktoratet for naturforvaltning. 2009. Handlingsplan for slåttemark.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12. 279 s.

Lindgaard, A. og Henriksen, S. (red.) 2011. Norsk rødliste for naturtyper 2011. Artsdatabanken, Trondheim.

Miljødirektoratet 2015. Miljødirektoratet sin veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann. Utkast til faktaark 2015, kulturmark.

Moen, A. 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss

NGU u.d. Berggrunn Nasjonal berggrunnsdatabase. Lokalisert 02.10.15. på <http://geo.ngu.no/kart/berggrunn/>

Halvorsen, R., Bryn, A., Erikstad, L. & Lindgaard, A. 2015. Natur i Norge (NiN). versjon 2.0.0. Artsdatabanken, Trondheim (<http://www.artsdatabanken.no/naturinorge>).

Norderhaug, A., Austad, I., Hauge, L. & Kvamme, M., 1999: Skjøtselsboka for kulturlandskap og gamle norske kulturmarker. Landbruksforlaget. 252 s.

Selbuboka. Selbu i fortid og nåtid bind 5, 1991 Nettside: <http://selbuboka.no/>

Svalheim, E. 2012. Oppfølging av handlingsplan for slåttemark. Midtveisrapport for perioden 2009 t.o.m. 2011. Bioforsk RAPPORT 7 (167): 60 s.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.

